

**FİLİPİNLER CUMHURİYETİ TURİZM COĞRAFYASINDAN
BİR KESİT: LEYTE ADASI**
**A Section From The Tourism Geography of The
Philippines Republic: The Leyte Island**

Prof. Dr. Emin ATASOY
Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
eatasoy@uludag.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-1473-7420>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 6/2 Ekim/October 2020 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	22.06.2020
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	12.10.2020
Sayfa- <i>Pages</i> : 395-415	 https://doi.org/10.31463/aicusbed.756257

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

 iThenticate

FİLİPİNLER CUMHURİYETİ TURİZM COĞRAFYASINDAN BİR KESİT: LEYTE ADASI

A Section From The Tourism Geography of The Philippines Republic: The Leyte Island

Prof. Dr. Emin ATASOY

Öz

Samar adasının güneybatısında, Mindanao adasının kuzeyinde ve Cebu ile Bohol adalarının doğusunda yer alan Leyte, Doğu Visayas Adalar Grubu'nda yer alan en büyük adaların başında gelir. Filipinler'in 8. en büyük, dünyanın ise 94. en büyük adası olan Leyte, idari yapılanma bakımından Leyte ve Güney Leyte eyalet toprakları üzerinde yer alır. Leyte adası güneyinde yer alan Panaon adası, kuzeyinde yer alan Biliran adası ve doğusunda yer alan Samar adası ile adeta bitişik ve bütünleşik olup karayolu ulaşımı ve köprü bağlantıları sayesinde bu komşu adalarla sürekli etkileşim halindedir. Filipin takımadalarının merkezi konumunda yer alması, komşu adalarla kolay ulaşım bağlantılarının olması, ekonomik otellerin ve turistik tesislerin yer alması ayrıca ada topraklarının iki millî parkı barındırması, Leyte adasının en büyük turizm avantajlarıdır. Bu araştırmada Leyte adasının coğrafi konumu, doğal ve beşeri özellikleri açıklandığı gibi turizm çekicilikleri ve turizm avantajları da kısaca ele alınmıştır. Çalışmada adanın başlıca kentleri, şelaleleri, mağaraları, akarsuları, doğa koruma alanları, inanç merkezleri ve tarihsel-kültürel çekicilikleri irdelenerek adanın turizm potansiyeli resmedilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Leyte Adası, Filipinler Cumhuriyeti, Turizm, Filipin Adaları

Abstract

Leyte, located to the southwest of the Samar Island, to the north of the Mindanao Island and to the east of Cebu and Bohol islands, is one of the largest islands in the Eastern Visayas Islands Group. Leyte, which is the 8th largest island of the Philippines and 94th largest in the world, is situated on the territory of Leyte and South Leyte state in terms of administrative structure. The Panaon Island located in the south of Leyte Island, the Biliran Island in the north, and the Samar Island in the east are almost adjacent and integrated and are in constant contact with these neighboring islands thanks to road transportation and bridge connections. The fact that it is situated in the center of the Philippine archipelago, that it has easy transportation links with neighboring islands, and that it has economic hotels and tourist facilities are the major tourism advantages of the Leyte Island. In this study, the geographical location, natural and human characteristics of the Leyte Island

have been explained; also the touristic attractions and tourism advantages have been briefly discussed. In the present study, we tried to identify the tourism potential of the island by examining the main cities, waterfalls, caves, streams, nature reserves, faith centers and historical-cultural attractions of the island.

Keywords: Leyte Island, Philippines Republic, Tourism, Philippine Islands

Giriş

Küreselleşen dünyada farklı ülkelerle ilgili daha sağlıklı bilgilere ulaşabilme talebi ve çok boyutlu bilimsel ülke analizlerine olan ihtiyaç hızla arttığından dolayı, ülke ve bölge araştırmalarına olan talep de gün geçtikçe artmaktadır. Filipinler son yarım yüzyılda dünyanın en çok tartışılan ülkelerinden biri olup, doğal kaynaklarıyla, yüzlerce adasıyla, tarım ve turizm potansiyeli ile Türkiye'nin ilgi alanına bir türlü girememiştir. Oysa Filipinler Cumhuriyeti, Asya kıtasının en ilginç ve en sıra dışı ülkelerinin başında gelir. Filipinler, kendine özgü tarihsel geçmişi, heterojen etnik ve dinsel yapısı, sıra dışı demokrasi ve inanç uygulamaları, ilginç coğrafi yapısı, zengin turizm çekicilikleri, kendine özgü kalkınma ve ekonomi politikalarıyla diğer Asya ülkelerinden derin farklılıklar gösterir.

Asya kıtasının en büyük Hristiyan ülkesi olan Filipinler, Endonezya ve Japonya ile birlikte kıtanın en çok adaya sahip ülkesidir (Harita 1). Sayıları 7500'ü aşan Filipinler'deki her bir adanın kendine has demografik, sosyo-kültürel, iktisadi ve turizm özellikleri vardır. Her yıl binlerce Türk turist bu adalardan birini ziyaret etmesine rağmen bu tropikal adalarla ilgili ülkemizde yayınlanmış bilimsel eser sayısının yok denecek kadar az olması bu makalenin kaleme alınmasının başlıca nedenidir.

Malay Takım adalarının bir parçası olan Filipin adaları kendi içinde 3 büyük adalar grubuna ayrılırlar. Ülkenin kuzey bölgelerindeki adalar "Luzon Grubu Adalarında", orta kesimdeki adalar "Visayas Grubu Adalarında", ülkenin güney kesimlerdeki adalar da "Mindanao ve Sulu Takım Adaları" grubunda yer almaktadırlar. Bu çalışmada Visayas Grubu Adaları içinde yer alan Leyte adası turizm coğrafyası penceresinden çok boyutlu irdelenmiştir. Sonuç olarak, turizm coğrafyası odaklı bu araştırmanın öncelikli amacı Filipinler'in en büyük adalarından biri olan Leyte'nin coğrafi özelliklerini ve turizm potansiyelini Türkiye'deki okuyuculara tanıtmaktır.

Araştırmanın Amacı

Dünyanın birçok ülkesi, Filipinler'deki siyasi gelişmeleri dikkatle izlerken ve iktisadi yatırımlarının yönünü belirlerken belki kültürel

farklılıklar, belki coğrafi uzaklık, belki bilgi yetersizliği, belki adaların potansiyelini küçümseme gibi farklı nedenler sonucunda Türkiye'nin Filipinler'e olan bilimsel ilgisi pek canlanmamıştır. Bu güne kadar Filipin adaları ile ilgili sağlıklı ve çok boyutlu bir bilimsel araştırmanın yapılmamış olması da bu ilgisizliğin bir başka nedeni olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın öncelikli amacı Türkiye'de az bilinen ve az irdelenen Filipin adalarının coğrafi ve iktisadi özelliklerini, doğal ve tarihsel-kültürel kaynaklarını, milli parklarını, kentlerini, plajlarını ve turizm çekiciliklerini Türk okuyucularına tanıtmaktır.

Filipin adaları zengin bir kültürel mirasa ve çeşitli turizm olanaklarına sahip olmalarına rağmen bu gizemli ülkeye gelen Türk turist sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Bu açıdan araştırma sonucunda yapılacak bilimsel yayınlarla Filipinler'in coğrafi ve turizm potansiyeli tanıtıldığında Türkiye'den bu ülkeye gidecek olan turist sayısında artış olması beklenmektedir. Böylece bu araştırmanın hem Filipin adalarının tanıtımı açısından hem de Filipinler -Türkiye turizm etkileşimi açısından büyük yararlar sağlaması beklenmektedir.

Yöntem

Araştırmada nitel yaklaşım yöntemlerinden olan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir (Kıral, 2020).

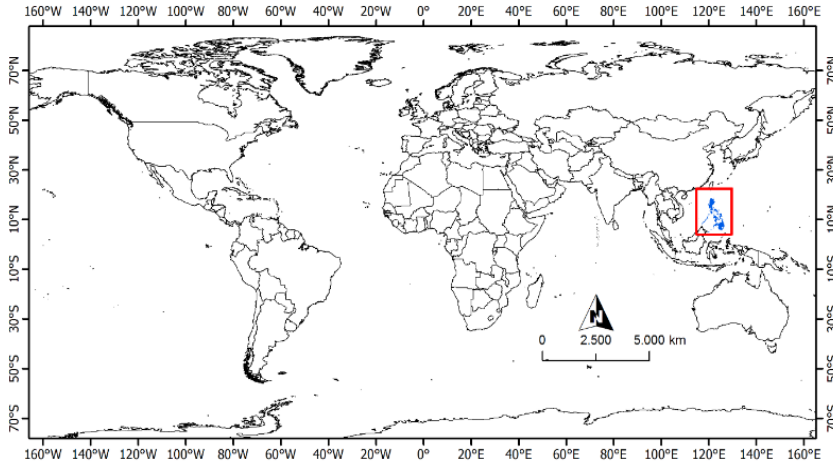
Adanın Coğrafi Konumu ve Genel Coğrafi Özellikleri

Lapinig Adası ile Leyte adası arasında Canigao Boğazı Doğu Visayas adalar grubunda yer alan en büyük adalardır. Doğu Visayas adalar grubunda yer alan Leyte adası, 7367,6 km² yüzölçümü ile orta büyüklüğünde bir ada olup, Filipinler Cumhuriyetinin orta kesimlerinde yer almaktadır. Leyte adası Filipinler'in 8. en büyük, dünyanın ise 94. en büyük adasıdır.

Mindanao adasının kuzeyinde ve Cebu ile Bohol adalarının doğusunda yer alan Leyte adasının kuzeydoğusunda Samar, kuzeyinde Biliran ve kuzeybatısında da Masbate adaları yer alır (Harita 2 ve Harita

3). Adanın kuzeybatısında Visayan denizi, güneybatısında Camotes denizi, güneyinde Bohol denizi, kuzeyinde Samar denizi ve doğusunda da Leyte körfezi ve Büyük Okyanus yer almaktadır. Doğuda Leyte, kuzeyde Carigara, batıda Ormok ve güneyde Sogod ve Cabalian Leyte adasının en büyük körfezleri olup, okyanus sularının adanın iç kesimlerine sokulmasını sağlayarak girintili çıkıntılı ama bir o kadar da güzel bir kıyı şeridinin oluşmasına yol açmışlardır. Leyte kıyılarını biçimlendiren diğer körfezler şunlardır: Malibago, Opong, Carigara, Biliran, Leyte, San Isidro, Aprevalo, Tabango, Campodoc, Silad, Dupon, Ormoc, Sogod, San Pablo, Himo-aw, Cabalian, Hinunangan, Cancabato, Malabago ve Sangputan.

Harita 1: Filipinler Cumhuriyeti Lokasyon Haritası

Filipinler Cumhuriyetinin sekizinci en büyük adası olan Leyte idari yapılanma bakımından Leyte ve Güney Leyte eyalet toprakları üzerinde yer alır (Harita 3). Mindanao adasının kuzeyinde bulunan Surigao Boğazı Leyte adasını Mindanao adasından ayırmaktadır. Leyte adasının güneybatısında ve Bohol adasının kuzeydoğusunda çok önemli bir su yolu olan Canigao Boğazı yer alır. Lapinig adası ile Leyte adası arasında yer alan Canigao Boğazı hem Camotes denizini Bohol denizinden ayırır, hem de Bohol ve Güney Leyte eyalet toprakları arasında doğal bir sınır oluşturur. San Juanico Boğazı ve Janbataş kanalı Leyte adasını Samar adasından ayırmaktadır. San Juanico Boğazı Filipinler'in en dar ve uzun boğazlarından biri olup bu boğaz üzerinde Leyte ve Samar adalarını birbirlerine bağlayan ülkenin en uzun köprüsü yer almaktadır. Dar ve uzun olan bu ilginç köprü Leyte ve Samar adalarını birbirlerine karayolu ile bağlamaktadır.

Tablo 1: Leyte Adasının Başlıca Özellikleri

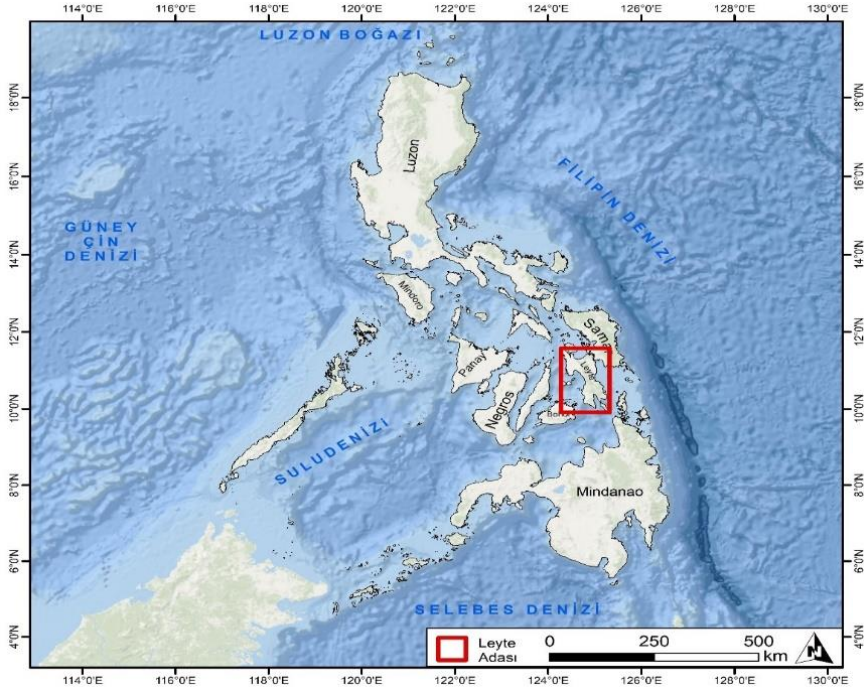
Yer Aldığı Adalar Grubu: Doğu Visayas	Toplam Nüfus: 2,4 milyon
Yer Aldığı Eyalet: Leyte ve Güney Leyte	Aritmetik Nüfus Yoğunluğu: 326 kişi/km ²
Yüzölçümü: 7367,6 km ²	En Büyük Kent: Takloban
En Yüksek Nokta: Lobi Zirvesi (1349 m.)	En Büyük Yerleşmeler: Ormoc, Baybay, Sogod, Palampon, Kananga,
En Uzun Akarsu: Binahaan	En Büyük Göl: Bito
Matematik Konum: 10° 05' – 11° 32' kuzey enlemi ve 124° 18' – 125° 18' doğu boylamı.	Başlıca Doğa Koruma Alanları: Kuapnit Balinsasayao Milli Parkı Mac Arthur Landing Milli Parkı Mahagnao Volcano Tabiat Parkı Danao Gölü Tabiat Parkı

Leyte adası ile onun hemen kuzeyinde yer alan Biliran adası adeta bitişik ikiz gibidirler. Leyte adası ile Biliran adası arasında, aynı adı taşıyan Biliran boğazı yer almaktadır. Leyte adasının güneyinde yer alan Panaon boğazı onu Panaon adasından ayırmaktadır. Tagbak deniz parkının güneydoğusunda Panaon boğazı üzerinde yer alan bir köprü Leyte ve Panaon adalarını birbirlerine karayolu ile bağlamaktadır. Özetle, Leyte adası güneyinde yer alan Panaon adası, kuzeyinde yer alan Biliran adası ve doğusunda yer alan Samar adası ile adeta bitişik ve bütünleşik olup karayolu ve köprüler sayesinde adeta bu komşu adalarla sürekli etkileşim halindedir (Harita 3). Leyte adasının en büyük şehirleri doğu kıyısında bulunan Tacloban ile batı kıyısında yer alan Ormoc'dur (<https://www.openstreetmap.org/>).

Volkanik karakterli ve engebeli bir jeomorfolojik görünüme sahip olan Leyte adasının toplam alanı 7367,6 km.² olup, kuzey-güney uzunluğu yaklaşık 180-183 km. ve batı-doğu genişliği de yaklaşık 60-65 kilometredir. Dağlık ve eğimli arazilerle dolu bir ada olmasına rağmen Leyte adası 1500 metreyi aşan doruklardan ve dağlardan yoksun olup en yüksek noktasını Lobi Zirvesi (1349 m.) oluşturmaktadır. Leyte adasında

subekvatorial iklim egemendir, bu nedenle de her ay sıcak ve nemlidir. Adada bütün yıl boyunca ortalama aylık sıcaklıklar 24-28°C arasında değişmektedir. Adaya düşen yıllık yağış miktarları yükseklik, bakı, denize uzaklık ve yer şekillerinin uzanışına göre 1800 ile 2200 mm. arasında değişmektedir.

Harita 2: Leyte Adası Lokasyon Haritası

Leyte göl bakımından fakir bir adadır. Az sayıdaki gölün önemli bir bölümü ise volkanik karakterli göllerdir. Bito, Pananawan, Danao, Malagsum ve Mahagna Crater Lake adanın en büyük gölleridir. Leyte adasında çok yoğun bir akarsu ağı vardır. Yatak eğimleri fazla, hızlı akan ve kısa boylu akarsular adada egemendirler. Adanın başlıca akarsuları şunlardır: Himanglos, Mainit, Cabayugan, Binahaan, Calogcog, Daguitan, Bito, San Joaquin, Embarcadero, Cadac-an, Silago, Das-ay, Himbangan, Subang-daku, Bonbon, Amparo, Matalom, Salog, Kiga, Duncaan, Guadalupe, Pangasugan, Pagbanganan, Lago-Lago, Kagnonoc, Bao, Mac, Macahila, Bucan, Palanas, Panilahan, Benolho, Hipgasan, Marabong, Bagongbong, Panalian, Malansa, Anilao, Pagsangahan, Jaoban, Leyte, Hiluctogan, Lindog, Pilor.

İdari yönetim bakımından Leyte adası Leyte ve Güney Leyte olmak üzere iki eyalete (ile) ayrılmıştır (Harita 3). Leyte adasının hemen güneyinde yer alan Panaon adası da idari bakımından Güney Leyte'nin bir parçasını oluşturmaktadır. Yoğun nüfuslu bir ada olduğundan, ayrıca sanayi, ulaşım, ticaret, turizm, tarım ve diğer iktisadi faaliyetlerinin de yoğunluğu nedeniyle Leyte adasının önemli bir bölümü doğal Muson ormanlarını kaybetmiştir. Bu nedenle erozyon adanın en büyük çevresel sorunlarından biridir. Adada yaşayan yerlilerin büyük bir bölümü Visayan dilini konuşmaktadırlar.

Tablo 2: Leyte Adasının Başlıca Büyük Yerleşmeleri

Palo	Barugo	San Migel	Babatngon
Jaro	Tolosa	Santa Fe	Cargara
Dulag	Pastrana	Cabubian	Tanauan
La Paz	Dagami	San Isidro	Capoocan
Bato	Tunga	Tabango	Palompon
Maasin	Leyte	Villaba	Mac Arthur
Bontoc	Isabel	Kananga	Hinunangan
Julita	Merida	Albuera	Mahaplag
Tolosa	San Juan	Burauen	Pedre Burgos
Sogod	Hindang	Silago	Santa Cruz
Baybay	Hilonfos	Matalom	Tomas Oppus
Silago	Anahawan	Libagon	Tabontabon
Abuyog	Ipil	Saint Bernard	Inopacan
Mayorga	Macrohon	Matag-ob	Alangalang
Javier	Malitbog	Hinundayan	Cablawan

Adanın Turizm Potansiyeli

Leyte adasında dinlenmek, Filipinler'in diğer tatil beldelerinden çok daha ucuzdur. Şehir gürültüsünden bıkmış olan turistler buraya gelir ve aradıkları sessizlik ile huzuru burada bulurlar. Yoğun tropikal ormanlar, yemyeşil dağlar ve temiz ırmaklar, şelaleler ve mağaralar, bembeyaz kumsallar ve temiz plajlar, bozulmamış doğal peyzaj ve millî parklar Leyte adasına her yıl yüz binlerce yerli ve yabancı turistini gelmesini sağlamaktadır. Filipin takımadalarının merkezi adalarında yer alması, komşu adalarla kolay ulaşım bağlantılarının olması, daha ekonomik hotellerin ve turistik tesislerin yer alması ayrıca ada topraklarının iki millî parkı barındırması, Leyte adasının en büyük turizm avantajlarının başında gelir.

Leyte adası sınırları içinde iki önemli millî park yer almaktadır: Mac Arthur Landing Millî Parkı ve Kuapnit-Balinsasayo Millî Parkı.

Ayrıca Leyte adası sınırları içinde iki önemli tabiat park alanı da yer almaktadır: Mahagnao Volcano Tabiat Parkı ve Danao Gölü Tabiat Parkı. 1998 yılında kurulmuş olan Mahagnao Volcano Tabiat Parkı 635 hektarlık alana sahiptir, oysa yine 1998 yılında kurulmuş olan Danao Gölü Tabiat Parkı 2193 hektarlık yüzölçümüne sahiptir.

La Paz kentinin batısında ve Burauen kasabasının güneyinde yer alan Mahagnao Volcano Tabiat Parkı volkan patlamaları sonucunda oluşmuş olan muhteşem Mahagnao Krater Gölü'ne ev sahipliği yapmaktadır. Bu egzotik volkanik gölün çevresi tropikal bitkiler ve palmye ağaçları ile kaplıdır. Bu yöreyi ziyaret eden turistler, ormanda kamp yapabilir, dağ yürüyüşü yapabilir ve yüzlerce renk çeşitliliğiyle büyük kelebekleri izleyebilirler. Mahagnao Krater Gölü'nün hemen güneybatısında ise meşhur Danao gölü yer almaktadır. Keman şeklindeki göl ekolojik olarak temiz sulara sahiptir ve her tarafı dağlarla çevrilidir. Danao gölü ve çevresi Danao Gölü Tabiat Parkını oluşturmaktadırlar.

Calbigaa, Pangasugan ve Lago Lago ırmaklarının denizle buluştukları kıyılarda yer alan Guadalupe kenti adanın en saygın üniversitesi olan Visayas Devlet Üniversitesi'ne ev sahipliği yapmaktadır. Baybay kentinin kuzeyinde ve Guadalupe kentinin hemen batısında ise Pangasugan Doğa Koruma alanı yer almaktadır. Calbigaa, Pangasugan ve Lago Lago ırmaklarının kaynak noktalarına sahip olan bu doğa koruma bölgesinin en yüksek zirvesini 1150 metre yüksekliğindeki Pangasugan doruğu oluşturmaktadır. Visayan adalarının en yoğun tropikal ormanlarına ev sahipliği yapan park alanında çok sayıda endemik hayvan ve bitki türü görülmektedir. El değememiş bakir ormanlardaki canlı hayatı incelemek isteyenler için Pangasugan Doğa Koruma Alanı gayet güzel fırsatlar sunmaktadır. Doğa koruma alanı içinde yer alan Pangasugan şelalesi Leyte adasının en güzel şelalelerin başında gelir.

Leyte adasına gelen turistler, adanın her tarafına dağılmış çok sayıda mağarayı ziyaret etme şansına sahiptirler. Yerli ve yabancı ziyaretçiler çok sayıda mağarada bulunan yeraltı göllerinde yüzebilme imkânlarına sahiptirler. Adaya gelen turistler için bir başka popüler doğal turizm çekiciliğini Lobi dağı oluşturur. Dağ tırmanışını sevenler, muhteşem bir manzaraya sahip olan Leyte'nin en yüksek noktası olan Lobi zirvesini mutlaka ziyaret etmelidirler. Lobi zirvesine giden zorlu yol boyunca küçük şelaleler, derin mağaralar, tropikal ormanlar ve muhteşem doğal manzaralar yer almaktadır.

Maganhan ve Hiluguiran dağlarının hemen güneyinde, Mahplag kasabasının kuzeyinde ve Baybay kentinin hemen doğusunda Leyte adasının en önemli doğa koruma alanlarından biri olan Kuapnit Balinsasayao Millî Parkı yer almaktadır. Cadac-an ırmağın kaynak noktasına sahip olan bu millî park, Filipinler Cumhuriyetinin en eski millî park sahalarından biri olup 1937 yılında kurulmuştur. Abuyog ve Baybay ilçe sınırları içinde yer alan Kuapnit Balinsasayao Millî Parkı 364 hektarlık alana sahip olup Filipinler'in en yaşlı ve en yoğun tropikal orman örneklerinden birine sahiptir. Kuapnit Balinsasayao Millî Parkı yakınlarda turistlere konaklama hizmeti veren bazı turistik tesisler yer almaktadır. Camp Kalipay Hiker's Lounge, Guinocor Tropical Garden Resort, Prey-Doo Campsite ve Mahaplag Inland Resort Hotel millî park çevresinde yer alan başlıca konaklama tesislerine örnektirler. Balta girmemiş yaşlı yağmur ormanları, derin vadiler ve çok zengin canlı çeşitliliği millî parkın en büyük zenginliğini oluşturmaktadırlar. Adrenalin tutkunu dağcılar için 754 metre yüksekliğindeki Maganhan zirvesi ve 690 metre yüksekliğindeki Hiluguiran zirvesi alpinizm ve zorlu tırmanış için güzel seçeneklerdir.

Harita 3: Leyte Adası Turizm Haritası

Tablo 3: Leyte Adası ve Yakın Çevresinin Başlıca Turizm Çekicilikleri

Mt. Pangasugan Ranges Pr. Landscape	Santa Sofia Plajı	Old Ruin
Mac Arthur Landing Memorial Park	Catagbacan Gölü	Gunhuban Şelalesi
Kuapnit Balinsasayaw National Forest	Lantaw Palompon	Busay Şelalesi
Mahagnao Volcano National Park	Guinsuhotan Mağarası	Cambaro Mağarası
Baybayon ni Agalon Zoo	Castanas Spring Resort	Pılakan Şelalesi
Heinney's Resort & Game Park	Kissbone Cove Resort	Masaba Şelalesi
Sayahan Falls doğa koruma alanı	Kasud-suram Gölü	Magsuhot Park
Maasin City Forest Park	Pines Farm Resort	Aqua Azul Plajı
Leyte Golf and Country Club	Tag-Abaca Şelalesi	Lintaon Peak
Lıbhı Hill Resort And Sports Complex	Our Lady of the Assumption	Sambawan Adası
Molopolo-Sta. Cruz Marine Sanctuary	Visayas State University	Green Lake Park
Hindang Cave and Wild Monkeys	Liberty Terrestrial Park	Sto. Nino Kilisesi
Lintaon Peak & Cave Ekolojik Park	St Francis Xavier Kilisesi	Alto Peak
Philippine-Japan Peace Memorial Park	Puting Buhangin Adası	Veteran's Park
Sibugay Mountain Resort	Tumpag Şelalesi	Maasin Cathedral
Tabuk Marine Park and Bird Sanctuary	Dongon Hillside Resort	Cagnituan Şelalesi
Korean Veteran Memorial Park	Gunhuban Şelalesi	Tangkaan Plajı
Lingganay Karisyuhan Park	Napantao Marine Sanctuary	San Juanico Köprüsü
Fatima Mountain Ridge	Punta Rosette Park	Santa Sofia Beach
Looc Mountain View	Monte Cueva Shrine	Red Beach
P. Burgos Fish Sanctuary Ekopark	Caningag Mountain Park	Lantawan Peak
Sto. Nino Shrine and Heritage Museum	Tutug-an Hanging Bridge	Calangaman Adası
Madonna of Japan Heykeli	Calanggaman Adası	White Beach
Kuatro-Digio Adaları	San Pedro Adası	Danao Gölü
Robinsons Place Tacloban	Malaguicay Şelalesi	Aqua Azul
Paru Parong Bukid Nature Conservation	Mahayhay Şelalesi	Malagsum Gölü
La Villa Francisco Mountain Resort	Punta Beach Resort	Mac Arthur Park

Bawok-Bawok Beach	Stations of the Cross	Mahaba Adası
Castanas Spring Resort	Banahaw Cold Springs	Tulaan Şelalesi
Danao Forest Park	Cagnituan Şelalesi	Panoan Adası
Inopacan Baywalk	Himokilan Adası	Apid Adası
Demoloc Mağarası	Digyo Adası	Luman Şelalesi
DENR Mahogany Seed Prod. Area	Candonicot Dağı	RP Beach Resort
Hindag-an Falls & Forest Park	Tagbak Marine Park	Carigara Baywalk
Nsjmpa Mangrove Ecotourism Park	L and L Cove- Rock Resort	Matalom Plaza
Our Lady of the Assumption Shrine	Dinoy Yrastorza Park	Galia Beach

San Juanico Boğazının batısında ve Kankabato körfezi kıyılarında yer alan Tacloban kenti Leyte adasının hem en büyük yerleşmesidir hem onun başkenti sayılır hem de adayı ziyaret eden yabancı turistlerin ilk uğrak yeridir. Buraya gelen turistler kendi gezi rotalarını çizerek Leyte'yi keşfetmektedirler. Leyte'yi ziyaret eden Hristiyan turistler mutlaka Panaon adasını da ziyaret etmektedirler çünkü XVI. yüzyılda bu adada yaşayan Filipinli aileler ülke tarihinde ilk kez vaftiz olup Hristiyanlığı kabul etmişlerdir.

Foto 1: Tacloban kentinden bir manzara

Leyte Körfezi'nin ve Juanico Boğazı'nın dibinde, İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma batık askeri uçakların ve gemilerin kalıntıları yer almaktadır. Deniz dibindeki bu askeri kalıntılar 1944 sonbaharında Leyte

Körfezi'nde ABD ile Japonya donanmaları arasında gerçekleşen kanlı savaşın tarihsel ve turistik mirasıdır. Ekim – Aralık 1944 döneminde Pasifik Cephesinde cereyan eden ünlü Leyte savaşı, dünyanın en büyük deniz savaşlarından biri olarak insanlık tarihinde yer edinmiştir. Leyte savaşı Japon uçaklarının organize kamikaze saldırılarını gerçekleştirdiği dünyanın ilk savaşıdır. Japon işgalci kuvvetlerine karşı mücadele eden Amerikalı kahraman General Douglas Mac Arthur anısına bugün adada büyük bir anıt yer almaktadır. Red Beach plajı yakınlarında yer alan Douglas Mac Arthur anıtı her yıl binlerce Amerikalı turist tarafından ziyaret edilmektedir. Leyte Körfezi'nin ve Juanico Boğazı'nın dibinde birçok batık gemi ve uçak yer aldığından dolayı, bu sular hem savaş turizmi açısından büyük önem taşımaktadır hem de maceraperest dalgıçlar için heyecan verici imkânlar sunmaktadır.

Foto 2: Mac Arthur Landing Millî Parkında yer alan ünlü anıt

Amerikalı kahraman General Douglas Mac Arthur anısına 12 Temmuz 1977 tarihinde kurulmuş olan Mac Arthur Landing Millî Parkı (“Mac Arthur Landing Memorial National Park”) sadece 7 hektarlık küçük bir alana sahiptir ama Filipin halkı için büyük manevi değeri olan tarihi-kutsal bir yerdir. Tacloban kentinin 4-5 km. güneyinde ve Palo kasabasının hemen kuzeydoğusunda yer alan millî parkın merkezinde General Douglas Mac Arthur ve 6 altı silah arkadaşını yansıtan 7 bronz heykel ve bir tarih

müzesi yer almaktadır. Leyte adasını ziyaret eden yabancı turistler bu tarihi yeri mutlaka ziyaret etmeleri gerekir.

Leyte adası plaj turizmi ve dalış meraklıları için de cazip bir turizm destinasyonu oluşturmaktadır. Leyte adasının en popüler plajları, Tacloban kenti yakınında yer alan White Beach ile Red Beach'tir. Bu plajların etrafında, yüzlerce bar, restoran, market, otel ve hediyelik eşya dükkânı yer almaktadır. Gözlerden uzak daha sakin bir tatil geçirmek isteyen turistler, Leyte adasının güneyinde yer alan Santa Sofia plajına gidebilirler. Santa Sofia plajı yakınlığında dalgıçlar arasında popüler olan Buenavista deniz koruma alanı yer almaktadır.

Foto 3: Leyte adasında yer alan çeltik tarlalarından bir görünüm

Tablo 4: Leyte Adasının En Popüler Plajları

VSU Garden Beach Resort	Aqua Azul Beach Resort	Rofe's Beach
Shing Shing Beach Resort	Baybayon Nato Resort	Baybayon ni Agalon
Bantigue Beach Resort	Solvien Family Beach	Long's Beach Resort
La Manok Beach Resort	The Art Beach Resort	Costillo Beach
Leopard's Beach Resort	Heritage Beach Resort	Bruno Beach
Puerto Leandra Beach Resort	Ablong's Beach Resort	Corals Beach Resort
Tab-ang Floating Resort	Denmark Beach Resort	Bawok-Bawok
L and L Cove- Rock Resort	Guerrero Beach Resort	Binturaray Beach
Juan-Titang Beach Resort	Abijao Pebble Beach	Galia Beach
Carlins Beach Resort	Danmar Beach Resort	Talisay Beach
Camarotes Beach Resort	Punod Beach Resort	Buho Beach
Ocean Pearl Island Resort	Lirang-Lirang Beach	Bobs Beach Club

Karigusan Beach Resort	Holiday Beach Resort	Lotus Beach Resort
Manguilin Beach Resort	Harupoy Beach Resort	Abijao Lane Beach
Marcos Beach Resort	Vocis Beach Resort	Sirena Beach
San Jose Skimboarding Camp	Bislig Beach Resort	RP Beach Resort
Las Vegas Beach Resort	Wiltana Beach Resort	Baluarte Beach
Sabang Beach Resort	Tinago Beach Resort	Da-o Balay Kawilan
Bobon Dive Resort	Molopolo White Beach	Hinundayan Beach
Bitoon Beach Resort	Lucbon Hidden Beach	Wawa Beach
Blue Oasis Beach Resort	Tankaan Beach Resort	Malipayon Shores
Bag-ao Clan Beach Resort	Manaya Beach Resort	BG Beach Resort
Wishy-Washy Beach Resort	Calapre Beach Resort	Banahaw Creek

Leyte'nin batı kıyılarında, binlerce tropikal balığın görüldüğü büyük mercan kolonileri vardır. İkoban kentinden 45 dakikalık bir tekne yolculuğu ile Leyte'den Kwartro-Digio adalarına ulaşılabilir. Poro adası ile Leyte adası arasında yer alan Kwartro-Digio adaları (Cuatro islands) çok küçük yüzölçümüne sahip ıssız adalardır. Kwartro adası dalış meraklıları arasında çok popülerdir. Adanın etrafında 280 mercan türünden oluşan bir resif vardır. Digio Adasında ekolojik önemi çok büyük olan bir kaplumbağa koruma alanı bulunmaktadır. Turistlerin çok merak etikleri Balina köpekbalıkları Padre Burgos kenti yakınlarındaki adanın güneyinde görülebilir. İnsanlara zarar vermeyen bu köpekbalıkları Filipin hükümetinin koruması altındadır, insanlar için tehlike oluşturmazlar, çünkü sadece planktonla beslenirler. Her yıl binlerce yabancı turist bu köpekbalıkları ile fotoğraf çektirebilmek veya onlarla birlikte yüzebilmek için bu adayı ziyaret etmektedirler.

Foto 4: Leyte adası kıyılarından bir doğal manzara

Visayan denizinde Cebu ile Leyte adaları arasında yer alan Calangaman (Kalanggaman Island, Philippines) çok küçük, ıssız hiçbir yerleşmenin yer almadığı muhteşem güzelliklere ve kıyılara sahip bir adadır. Küçük bir ada olan Calangaman, uzun ve temiz kumullara sahip olup harika plajlara ev sahipliği yapmaktadır. Beyaz kumlardan oluşan plajları, yerleşmelerden ve ulaşım güzergâhlarından uzak olması, ıssız ve sakin olması adanın binlerce yabancı turist tarafından ziyaret edilmesine neden olmuştur. Adada hotellerin, restoranların ve turistik tesislerin olmayışı onu bakir ve temiz kılmaktadır. Bu nedenle yabancı turistler Calangaman adasını Filipinler'in en temiz, en romantik ve en büyüleyici adalarından biri olarak kabul etmektedirler. Özetle, Leyte adasını ziyaret eden turistler bu egzotik adayı mutlaka görmelidirler.

Foto 5: Filipinlerin en güzel ve en popüler deniz turizm merkezlerinden biri olan Calangaman adasından bir görünüm

Tablo 5: Leyte Adasının Başlıca Turistik Sahil Merkezleri ve Sahil Otelleri

Baluarte Beach	Doña Marta Beach Resort	Talisay Beach Resort
Red Beach Palo	Paraiso Ni Aurelio	Shaira's Beach Resort
Palm Beach Hotel	Malipuron Rock Resort	Wiltana Beach Resort

The Beach House	San Jose Skimboarding Camp	Shydan's Beach Resort and Spa
Hinundayan Beach	Sabang Daguitan Surf Camp	Da-o Balay Kawilan
Bobon Dive Resort	Greenfield Family Resort	La Villa Domingo Beach Resort
Kissbone Cove	Lucbon Hidden Beach	Bitoon Beach Resort
Wawa Beach	Kugtong Beach	Pintuyan Dive Resort
Vil atan Beach	Molopolo White Beach	Marayag Beach Resort
Palanca Beach	Blue Oasis Beach Resort	Malipayon Shores
BG Beach Resort	Por La Bahia Beach Resort	Bag-ao Clan Beach Resort
Leyte Dive Resort	Southern Leyte Cottages	Wishy-Washy Beach Resort
Peters Dive Resort	Tankaan Beach Resort	Kuting Reef Resort and Spa
Tatay Ade	Caimito Beach Hotel	Jaimee's Hotel & Resort
Rofe's Beach	Canigao Island Beach	Guerrero Beach Resort
Digyo Island Beach	Puerto Moreno Beach Resort	Puerto Leandra Beach Resort
Baybayon ni Agalon	Long's Beach Resort	Leopard's Beach Resort and Hotel
Bruno Beach	Aqua Azul Beach Resort	Solvien Family Beach
Binturaray Beach	L and L Cove, Rock Resort	Lingganay Point Beach Resort
Abijao Lane Beach	Camarotes Beach Resort	Limpiado White Beach Resort
Buho Beach	Punod Beach Resort	Hagdan Beach Resort
Lirang-Lirang Beach	Lotus Beach Resort	Agadou Tropics Resort
Frescocina	Karigusan Beach Resort	Junior and Clarita Escoton Resort
RP Beach Resort	Manguilin Beach Resort	Karisyuhan Beach & Resto

Filipinler'in diğer turistik adalarında olduğu gibi Leyte adasında da konaklama tesislerinin ve otellerin %90'dan fazlası denize yakın sahil kuşağında toplanmışlardır. Ada genelinde lüks konaklama tesislerinden ziyade ekonomik ve orta kalitede tesisler daha yaygındır. Ada genelinde Sogod, Padre Burgos, Ormoc, Maasin, Palompon, San Juan ve Tacloban yörelerinde en yüksek otel yoğunluğu ve en fazla konaklama tesisi

gözlenir. Leyte adasının en konforlu ve en popüler otelleri şunlardır: Asia Stars Hotel, Dona Marta Boutique Hotel, Caimito Beach Hotel, Hotel XYZ, Jaimee's Hotel Resort & Restaurant, Marvin's Seaside, Kuting Reef Resort, Padre Burgos Castle Resort, Jaimee's Hotel & Resort, Citi Hotel Hilongos, Daom Dive Resort, Manaya Beach Resort, Kissbone Cove Resort, CLN Hotel, Playa Alegre, Pintuyan Dive Resort, Tahasan Garden Resort, Leyte Park Resort Hotel, Hotel Estrella, Summit Hotel Tacloban ve The Loft Hotel. Adadaki turistik hareketlerin en yoğun olduğu yöre kuşkusuz Tacloban – Palo – Tanauan yöresidir. En fazla turistik mekân, en gelişmiş alt yapı ve en çok otel seçenekleri bu yörede yer aldığı için Leyte'ye gelen turistler ada içindeki yolculuklarını tam da bu yöreden başlamaktadırlar.

Foto 6: Leyte adasının plajları doğal güzellikleri ve tropikal görünümüyle ünlüdürler

Sonuç ve Değerlendirme

Leyte adası Palawan kadar ünlü, Mindanao kadar büyük, Koron kadar popüler, Luzon kadar kalabalık nüfuslu, Borocay kadar güzel ve etkileyici değildir. Yabancı turistlerin Filipinler ile ilgili yaptıkları tercih sıralamasında Leyte genelde ilk beş ada arasında yer almasa da tatil seçeneklerin çok olması, ekonomik otel ve turistik tesis sayılarının fazla olması, yapılacak rekreasyon faaliyetlerinin ve turizm tiplerinin büyük çeşitlilik göstermesi son yıllarda bu adaya gelen turist sayısında önemli artışlara neden olmuştur. Tüm Filipin adalarında olduğu gibi bu adada da

turizmin gelişmesini baltalayan bazı sorunlar vardır. Son yarım yüzyılda adada süren orman tahribatı bir yandan binlerce hektarlık orman arazisinin yok olmasına diğer yandan da ada genelinde erozyon ve verimli toprak kaybının artmasına yol açmıştır. Bu nedenle kontrol edilemeyen çevre sorunları, bitki ve hayvan tür sayısının giderek azalması, ormansızlaşma ve erozyon adanın en önemli ekolojik sorunların başında gelirler.

Leyte adasının birçok bölgesinde modern ulaşım ve hızlı internet alt yapısı yoktur, ayrıca sağlıklı kanalizasyon ve içme suyu sorunu da bazı yörelerde devam etmektedir. Birçok yörede ilginç doğal güzellikler ve çarpıcı turizm çekicilikleri olmasına rağmen otel, restoran, market gibi turistlerin önem verdikleri temel ihtiyaçları karşılayacak hastane, banka, AVM, sinema gibi modern tesisler yoktur. Bu nedenle merkezi hükümetin adaya daha fazla alt yapı, sağlık, ulaşım, turistik tesis ve otel yatırımı yapması gerekmektedir. Örneğin tüm Leyte adasında 120'den fazla otel ve konaklama tesisi vardır ama bunlardan sadece 20-25'i konforlu ve yüksek kalitede konaklama tesisleri oldukları iddia edilebilir. Bu nedenle adanın en büyük turizm sorunlarından birisi de 4 ve 5 yıldızlı kaliteli lüks otellerin yetersiz olmasıdır.

Cebu, Bohol, Dinagat, Mindanao, Samar, Biliran ve Masbate gibi Filipinler'in en önemli adalarının tam merkezinde yer alması ve bu adalara gelen turistlerin kolaylıkla feribotlar sayesinde Leyte'ye ulaşmaları adanın en büyük turizm avantajlarının başında gelir. Ada sınırları içinde çok sayıda doğa koruma bölgesi, çok sayıda koy ve plaj, çok sayıda doğal ve kültürel turizm çekiciliklerinin yer alması ise Leyte'nin bir diğer önemli turizm avantajıdır.

Leyte adasında yaygın olan başlıca turizm tipleri ve rekreasyon faaliyetleri şunlardır: sağlık turizmi, av turizmi, deniz turizmi, inanç turizmi, macera turizmi, kırsal turizm, ekoturizm, çiftlik turizmi, mağara turizmi, sualtı dalış turizmi, akarsu turizmi, botanik turizmi, yayla turizmi, tatlı su balıkçılığı, dağcılık, yamaç paraşütü, yaban hayatı gözlemciliği, rafting, kano, deniz sörfü, bisiklet turları, kampçılık, doğa yürüyüşü (trekking), dağ tırmanışı, sportif dalgıçlık.

Kaynaklar

Araujo G. Vivier F. Labaja J. J. Hartley D. (2017) "Assessing The Impacts Of Tourism On The World's Largest Fish Rhinodon Typus At Panaon Island, Southern Leyte, Philippines" Aquatic

- Conservation, New Special Issue “Freshwater Conservation in The Anthropocene” Volume 27, Issue 5, October, Pages 986-994
- Atalay, İ. (2001). Resimli ve Haritalı Dünya Coğrafyası, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Atalay, İ., (2007). Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası. İzmir: META Basım.
- Atasoy, E. (2013). Demografi Yazıları. Bursa: MKM Yayınları.
- Atasoy, E. (2010). Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Atasoy, E. (2018). “Muslim Communities in the Philippines from the Perspective of Political Geography and Etnogeography”, Journal of History Culture and Art Research, Vol. 7, No. 2, June.
- Bayar, S. (2011). Filipinler Ülke Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Merkezi, Ankara.
- Colleen, A. S. (1967). “Philippines in Pictures”, Manila, Library of Congress Catakoging, Cilt 1
- Düzyol, T. (2016). Filipinler, Ermağan, İsmail (Editör), “Dünya Siyasetinde Doğu Asya”, Ankara: Nobel Yayınları.
- Evans, S. G. Guthrie, R. H. Roberts, N. J. Bishop N. F. (2007). “The Disastrous 17 February 2006 Rockslide-Debris Avalanche On Leyte Island, Philippines: A Catastrophic Landslide İn Tropical Mountain Terrain”, Natural Hazards and Earth System Science, Copernicus Publications on Behalf of the European Geosciences Union, 7 (1), pp. 89-101.
- Georgiev, P., (2005). “Filipinite i Evraziyskata Dıga na Nestabilnost”, Spisanie “Geopolitika”, Broj 6, Sofya.
- Groetschel A. Reynaldo R. Buchholz A. I. (2001). “Natural Resource Management Strategies On Leyte Island, Philippines”, Humboldt-Universität Zu Berlin Landwirtschaftlich-Gärtnerische Fakultät, Schriftenreihe des SLE, (Publication Series by the Centre for Advanced Training in Rural Development), Offset-Druckerei Gerhard Weinert GmbH, Berlin.
- Kıral, B. (2020). “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 15, ss.170-189.
- Kristev, V. (2016). “Geopolitika i Geostrategiya na Turizma”, İzdatelstvo “Nauka i İkonomika”, İkonomiçeski Universitet, Varna.
- Kristev, V., (2014). “Geografiya na Turizma”, İzdatelstvo “Nauka i İkonomika”, İkonomiçeski Universitet, Varna.
- Lakost, İ. (2005). “Geopolitiçeski Reçnik na Sveta”, Izdatelska Kaşta Trud, Sofiya.
- Lavrov, S. B. & Kaledin, N. V. (2006). “Ekonomiçeskaya, Sotsialnaya i Politiiçeskaya Geografiya Mira. Regioni i Strani”, İzdatelstvo Gardariki, Moskova.

- Lopez, M. L. (2006). "A Handbook of Philippine Folklore", Quezon City, The University of the Philippines Press,
- Lukanov, A., Bojinov, N., Dimitrov, S. (2005). "Stranite v Sveta 2005-2006", İzdatelstvo Gloriya Palas, Sofya.
- Manalo J. J. P. (2017). "Relevance Of Sustainable Tourism In The Philippines: Case Of Boracay Island And Puerto Princesa City", International Journal of Information Research and Review, Vol. 04, Issue, 01, pp.3558-3562, January.
- Manuela W. S. "The Impact of Government Failure on Tourism in The Philippines", Transport Policy, Volume 43, October 2015, Pages 11-22
- Özey, R. (2008). Asya Coğrafyası. İstanbul: Aktif Yayınları.
- Özgüç, N. (2011). Turizm Coğrafyası. Özellikler ve Bölgeler. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Santos, R. B. Tomeldan M. V. (2009). "Case-Based Study of Three Tourism-Dependent Islands in the Philippines The Cases of Boracay Island, Aklan; Puerto Galera, Oriental Mindoro; & Coron, Palawan in the Philippines", A Journal of Architecture, Landscape Architecture and the Designed Environment University of the Philippines College of Architecture, Issue No: 3, Philippines.
- Shah K. Gupta V. Edited by Charlotte Boyd (2000). "Tourism, the Poor and Other Stakeholders: Experience in Asia", Overseas Development Institute, Fair Trade in Tourism Project, University of North London, University of North London, UK, Printed by Russell Press Ltd, Nottingham, NG6 0BT, April.
- Timor, A. N. (2002). Güneydoğu Asya. Özellikler. Ülkeler. İstanbul: Çantay Kitabevi.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- <https://www.votpusk.ru/country/kurort.asp?CN=PH&CT=PH45>
- <http://www.diveplanet.ru/publication/voyage/197/2088/>
- <https://www.onmywaves.com/2012/10/leyte-island.html>
- <http://www.filipinostaff.ru/o-filippinah/ostrov-lejte.html>
- <https://tochka-na-karte.ru/Goroda-i-Gosudarstva/6319-Leyte.html>
- <https://discoverbaybaycity.travel.blog>
- <https://zoodrug.ru/topic3226.html>
- <https://wikiway.com/philippines/ostrov-leyte/>
- <http://philippine.ru/visayas.html>
- <https://www.agoda.com/tr>
- <https://www.hotellplanner.com/>
- <https://www.booking.com/>

- <https://www.trivago.com/>
- <https://www.tripadvisor.com/>
- <https://www.expedia.co.uk/>
- <https://www.openstreetmap.org/>
- <https://www.google.com/maps>
- <https://mapcarta.com/>
- <http://www.mappery.com/>